

Svět rytíře

Jak byl rytíř vychováván?

Výchova rytíře začínala brzy, byla tvrdá a trvala velmi dlouho. Již ve věku sedmi let se z dítěte stalo páže, což znamená, že chlapec přešel z péče žen do školy mužů. Ve výchově pážat hrálo zacházení s rytířskými zbraněmi jen podřadnou roli. Chlapec se totiž nejdříve musel naučit tzv. abecedu rytíře: jezdit na koni, plavat, střílet z luku (kvůli lovu), zvládat pěstní zápas a líčit pasti na ptáky. Nacvičování těchto dovedností se konalo pod dohledem otce, bratrů nebo najatého vychovatele.

Poté, ve věku čtrnácti let, muselo páže opustit dům rodičů, aby pokračovalo ve svém výcviku – nyní jako panoš – u jiného rytíře. K mimořádně

oblíbeným místům pro výchovu panošů patřily knížecí dvory – nejenže tam byl bojový a sportovní trénink obzvláště všestranný, ale nadějný mladý muž tam také mohl snáze vzbudit pozornost a rychleji si vybudovat kariéru.

Cílem výcviku panoše bylo vychovat dokonalého rytíře. Hlavní důraz byl přirozeně kladen na různé bojové techniky. Procvičovala se především jistota v zásahu kopím s rozběhem, boj s mečem, palcátem a válečnou sekerou. Vychovatelé přitom dohlíželi na to, aby panoš uměl ovládat své zbraně stejně dobře oběma rukama.

Avšak mladík se neučil jen bojovat. Očekávalo se od něj, že také zjemní své chování. Dobře vychovaný panoš musel „umět tančit a dvořit se; také bylo jeho čestnou povinností naučit se hrát deskovou hru (šachy) a vše, co mu může být ještě ke cti.“ Zdá se, že mnohým dělalo potíže zejména dobré chování u stolu, neboť

VÝCHOVA DÍVEK

Když chlapcům v sedmi letech započal výcvik, nastal i pro dívky čas připravit se na život dospělých. Již brzy byly zasvěcovány do povinností paní domu a matky. Dcery šlechticů se měly provdat tak, aby to odpovídalo jejich stavu. Pak měly být schopné vést domácnost svého manžela a v době jeho nepřítomnosti převzít správu hradu. K vyučování patřily ruční práce, jako předení, tkaní nebo vyšívání. Dívky se většinou rovněž učily číst a hrát na hudební nástroje.

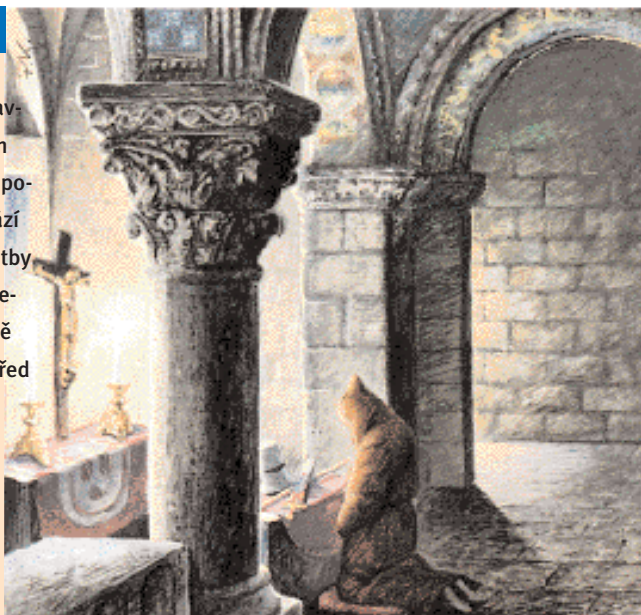
V podhradí se panoši pod dohledem zkušených učitelů cvičí v zacházení s válečnými a lovcými zbraněmi. Vpředu: Střelba z luku a kuše. V pozadí: Útok na figurínu se založeným kopím.

Modlitba při rytířském pasování

Při pasování na rytíře bývalo předání zbraní většinou provázeno slavnostními modlitbami, které z celého obřadu činily náboženský úkon plný symboliky. Následující modlitba, jež se odříkávala, když otec, poručník, některý příbuzný nebo přítel opásával panošovi meč, pochází z druhé poloviny 10. století: „Prosíme tě, ó Pane, vyslyš naše modlitby a posvěť tento meč, kterým si přeje být opásán tvůj sluha (zde následuje jméno panoše). Požehnej jej svou pravicí, aby sloužil k ochraně kostelů, vdov, sirotků a všech, kdož věří v Boha. Nechť nás chrání před zuřivostí pohanů a našim nepřátelům nahání strach, děs a hrůzu!“

Noc před pasováním strávil panoš v modlitbách před oltářem. S hlavou zakrytou kapucí jako mnich prosil Boha o podporu a o správné pochopení svých budoucích povinností křesťanského rytíře.

SLAVNÉ ŽENY

Ve středověku bylo nemyslitelné, aby se žena stala rytířem. Avšak v oblasti umění a vzdělání najdeme několik významných žen. Jeptiška Roswitha von Gandersheim (žila přibližně mezi lety 935–973) je považována za první německou básničku. Pověst francouzské spisovatelky Christine de Pisan (1365–1430) byla tak znamenitá, že se dokázala svými díly uživit. Velkému uznání se dodnes těší abatyše Hildegarda von Bingen (1098 až 1179), vynikající znalkyně přírody. A dvůr královny Eleonory Akvitánské (kolem let 1122 až 1204) ve francouzském Poitiers vstoupil do dějin jako obdivovaný vzor dvorské kultury. V české historii dokonce nalezneme ženu s rytířským vystupováním – Alžbětu Pomořanskou, čtvrtou manželku císaře Karla IV., která vynikala mimořádnou fyzickou silou – dokázala prý přelomit meč.

jedna tehdy často používaná kniha o výchově naléhavě nabádala budoucí rytíře k tomu, aby jedli vlastní lžící, neříhali, nesmrkali do ubrusu a nevraceli do mísy nakousnutý chléb nebo ohryzané kosti. Výklad končí výmluvnými slovy: „Kdo právě jídlo v ústech má, nechť nepije jako dobytek.“

Panošovi byly na panském dvoře postupně svěřovány různé čestné i ryze praktické úkoly. Nejdůležitější z nich bylo obsluhování pána při hostinách, dále starost o podávané nápoje (funkce sklepmistra), péče o koně a zbroj panstva či služba hostům. Nejednalo se tedy o rychlý postup k vytoženému cíli, ale o dlouhodobou cílenou výchovu.

Nezřídkou však končil život panoše tragicky. Nebyl sice ještě opravdovým válečníkem, přesto měl povinnost doprovázet svého pána do boje, nesměl se od něj ve válečné vřavě vzdálit a musel odvážně zakročit tam, kde hrozilo smrtelné nebezpečí. Následkem této brzy vštěpované oddanosti bylo to, že ne jeden panoš předčasně zemřel hrdinskou smrtí.

Jak probíhal obřad pasování na rytíře?

Když panoš úplně rozvinul své vojenské umění, ukázal své dobré chování a prokázal pevnost svého charakteru, mohl být povýšen na rytíře. To se provádělo takzvaným opásáním mečem – tedy pasováním. Panošovi v té době zpravidla bývalo 21 let.

Pasování původně představovalo pouhé předání rytířských zbraní otcem, poručníkem, některým z příbuzných nebo přítelem. Postupem času se však z tohoto aktu vyvinul náboženský obřad, při kterém nové chápání rytířství našlo své odpovídající slavnostní vyjádření.

Obřad začínal již den před samotným pasováním, a to rituální koupelí – symbolem smytí hříchů. Takto připravený panoš byl uložen na bílé lůžko, jež představovalo příslib věčného míru, který jednou bude očekávat křesťanského rytíře v ráji. Pak následoval slavnostní průvod ke kostelu, kde panoš, oděný v dlouhém tmavém plášti, s hlavou zakrytou kapucí,